

Natuur dichtbij

Reebok. Foto: Jan de Roon

De ree of het ree en hun communicatie?

Door: Hans de Visser

De redactie benaderde mij met de vraag of ik een artikel wil schrijven over communicatie en reeën. Dat zette mij tot denken. Voor van alles werd ik in mijn werkzame leven in het voortgezet onderwijs bekwaam geacht, maar laat ik nu alleen bevoegd geweest zijn voor Nederlands. Cijfers voor dat vak waren altijd desastreus tijdens mijn opleiding. Dus wel bevoegd, maar bekwaam? Ik acht mij dat niet, maar ik ga echter een poging wagen. U mag dan zelf een oordeel vellen aan het eind van dit schrijven of dit artikel enige inhoud en stijl heeft.

Wat mij in communicatie rondom reeën altijd opvalt, is het lidwoord voor het zelfstandig naamwoord: ree. Je ziet *de* ree, maar ook *het* ree. Wat is nu het juiste lidwoord? Een communicatieprobleem, wellicht? Dat reeën zonder communicatieprobleem kunnen communiceren, is mij wel duidelijk geworden tijdens observaties van reeën in het veld. Hier ben ik door schade en schande achter gekomen.

Lopend door natuurgebieden werd ik nog wel eens gefrustreerd door het geluid van een blaffende hond. Een kort gekef. Of welk geluid kwam er uit het struikgewas? Mijn gedachte was: weer een loslopende hond. Later kwam ik er pas achter, dat dit geluid vooral gemaakt wordt door reebokken. Een enkele keer kan het geluid ook wel eens gemaakt worden door oudere geiten. Dit geluid is hun waarschuwingsroep. De omgeving kent wellicht een indringer. Reeën gaan meestal op de vlucht na zo'n waarschuwing. Vandaar dat gekraak in de struiken.

Wanneer ze er dan vandoor gaan, communiceren ze naar de reeën in de onmiddellijke nabijheid. Om te zorgen, dat ze niemand kwijtraken, denk aan hun kalveren of leden van hun sprong, maken ze gebruik van hun witte spiegel op de achterkant van hun lijf. Ze zijn in staat om aan de haren in deze spiegel te trekken, zodat ze kantelen en de spiegel groter wordt. Zie het maar als je hand veranderen van kleine vuist naar grote spreidstand, een groter oppervlak. Hierdoor zijn ze goed te zien en dus te volgen door de met hen mee vluchtende reeën.

Deze manieren van communiceren komen zeker van pas in de wintermaanden, wanneer ze in een sprong verblijven, met meerdere bokken, geiten en kalveren bijeen. In het voorjaar valt de sprong uiteen. Er komen dan andere communicatievormen voor.

In het voorjaar gaat de bok op zoek naar een eigen territorium. Hij zoekt een plek welke hij groot genoeg acht om te voorzien in zijn levensbehoefte. Hij duldt geen andere bokken in zijn gebied. Mocht er zich een nieuwe plaats-zoekende bok melden, dan neemt hij een indrukwekkende houding aan. Borst vooruit, kop met gewei schudden of een dreigende houding met dit gewei aannemen. Meestal vlucht de indringer dan wel. Doet hij dit niet, dan vindt er een kort 'geweigemeen' plaats. Wat stoten met gewei naar elkaar en één van de twee zal de benen nemen. Die indringer is dan echter al veel communicatieplaatsen voorbijgelopen. De gebied-bezittende bok begint namelijk met vegen van zijn gewei aan struikjes. Hij wil het dode bast op zijn gewei kwijt. Echter tussen de twee

stangen zitten klieren op zijn hoofd. Hiermee laat hij tegelijk een sterk ruikend geurspoor achter plus een visueel spoor aan de takken; de bast heeft hij namelijk achtergelaten. Daarnaast zal hij overal aan de rand van zijn gebied uitwerpselen en urine laten vallen. Ook heeft hij klieren tussen zijn hoeven en aan zijn onderpoten, die geurstoffen achter laten, wanneer hij met zijn poten de grond openkrabt.

Al deze geuren en fysieke tekens geven dan ook aan: let op, dit is mijn gebied. En doordat reeën een uitstekend reukorgaan hebben, kunnen ze deze geurmarkeringen niet missen. Mocht er dus een bok opduiken in het territorium van een andere bok, dan is de nieuwe bok er duidelijk op uit om dit gebied te veroveren. Dit zal vooral gebeuren wanneer de huidige bok zijn laatste levensfase bereikt en niet meer zo stoer overkomt. De opvolgende bok dient zich dan duidelijk aan als de sterkere bok voor dit gebied.

In mei bevallen de reegeiten. De eerste weken zijn de kalveren gedoemd om te blijven liggen in een beschutte plaats. Meestal is dit hoog gras met wat struiken in de omgeving. De kalveren zijn voorzien van witte stippen. Met hun verstilde houding, witte stippen en overhangend gras communiceren ze naar de roofdieren in hun omgeving. Ik ben niet thuis. Moeder loopt ondertussen rond om te laven (eten verzamelen). Ze komt op gezette tijden langs bij haar kalf of kalveren om ze te voorzien van melk. Deze plek kunnen geiten feilloos terugvinden via hun reukorgaan. Mocht echter iemand het kalf

aangeraakt hebben, dan is de geur van het kalf veranderd. Dit leidt meestal tot verstoten van dit kalf door de geit, omdat de communicatie tussen geit en kalf duidelijk verstoord is. Zijn de kalveren in staat om moeder te volgen in het gebied, dan zal moeder communiceren met haar kalveren door te fiepen. Een piepachtig blazend geluid produceert de geit dan. Hiermee geeft ze berichten door als: kom mee, kijk uit, e.d.

Rond augustus vindt de paartijd plaats. Hier vinden we een sterk staaltje van communicatie tussen bokken en geiten. De kalveren worden kortstondig door de geiten aan hun lot overgelaten. De kalveren verblijven in dekking in de omgeving van de paarplek. De bok begint meestal met urineren en daarnaast geurvlagen af te zetten in de omgeving. Deze geurvlagen komen van de klierplekken tussen gewei, hoeven en poten. Deze geurvlagen bevatten nu een verhoogd testosteron hormoon. De geit maakt in deze tijd ook hormonen aan en scheidt deze af via urine en klieren. Zo komen ze er van elkaar achter, dat het tijd wordt om te gaan paren en dat bok en geit er zich allebei toe aangetrokken voelen om dit daadwerkelijk te gaan doen. Komen ze elkaar tegen, dan vindt er een mooie communicatie plaats. Ik heb dat al meerdere keren mogen observeren. De bok begint achter de geit aan te rennen. Hij begint daarbij te flemen, of wel te schuimbekken. De geit maakt er een spelletje van door achtjes te rennen in het gebied, achtervolgd door de bok. Ze hebben nergens anders oog voor dan voor elkaar. Ze zijn dan makkelijk te observeren. Opeens bepaalt de geit dat het moment daar is. Ze is slechts twee dagen vruchtbaar. Ze stopt en laat zich met een paar korte stoten dekken. Vervolgens zal de geit haar kalveren al fiepend weer gaan opzoeken. De bok zal op zoek gaan naar een volgende vruchtbare geit. Het spel begint van voor af aan voor deze bok en nieuwe geit. Een afmattende tijd voor de bok. Hij valt menige kilo's af. Je kan dan de bok uitgeput, liggend vinden in zijn gebied. Mocht u dit fenomeen zelf willen ervaren, dan is dit goed waarneembaar vanaf het

fietspad buitendijks langs de Slikken van Flakkee tussen Melissant en Herkingen in augustus. Neem wel je verrekijker mee. Dit zijn wel de meest herkenbare communicatieperikelen van reeën onderling. Maar er vindt ook communicatie plaats tussen reeën en mensen.

De verspreiding van reeën is fors toegenomen de laatste tientallen jaren. Dit toegenomen aantal reeën is steeds op zoek naar nieuwe leefgebieden. Zo vindt er verdichting van de reeënstand plaats in reeds veroverde gebieden en daarnaast zoeken ze nog steeds naar nieuwe gebieden. De mensen hebben daardoor gezocht naar communicatiemiddelen om reeën duidelijk te maken of ze al dan niet gewenst zijn in een gebied. Een bekend communicatiemiddel is het plaatsen van hoge hekwerken langs de doorgaande wegen. Stop, tot hier en niet verder. Denk b.v. aan de hekwerken langs de N57 bij het Quackjeswater. Reeën worden hiermee afgeschrikt om de weg over te steken. Dat voorkomt ongevallen bij mensen en reeën.

Hek langs de N57. Foto: Hans de Visser

Op de Veluwe en inmiddels in andere landen als Canada en Zweden gebruiken we een Nederlandse uitvinding. De wildspiegel langs de weg. Deze bestond eerst uit een driehoekig, vierkant plaatje van roestvrij staal, geplaatst op een paaltje, dat in de avond en nacht het licht van rijdende auto's als gebroken licht of prisma de bosrand inbracht. Reeën namen dit licht waar en kwamen tot stilstand voor de oversteek of vluchtten gelijk het bos weer in. Een duidelijk staaltje communicatie van tot hier en niet verder.

De wildspiegels zijn in de loop der tijd geëvolueerd van wiebelende gele kruizen met reflectoren aan de uiteinden tot blauwe halfronde reflectoren aan de witte reflectorpaaltjes langs de weg. Waarom blauw? Het wild en dus ook reeën nemen deze kleur goed waar. Uit studies is gebleken dat deze vorm van communicatie aanruidingen met wild in aanvang met meer dan 60% vermindert. Treedt er echter gewenning op bij het overstekende wild, dan neemt dit percentage fors af.

Dan is er nog een manier van communiceren van de mens met reeën. De fiep of lokfluit. Een attribuut waarmee je het geluid kan nabootsen van reeën of kalveren. Zelf heb ik er ook zo één in mijn reeëntas zitten. Ik gebruik hem tijdens excursies om het fiepend geluid te laten horen. Echter door in de fiep te knijpen lukt het om reewild uit hun dekking te lokken. Je kan dan met eigen ogen DE ree zien. Jagers gebruiken de fiep ook. Zij krijgen zo makkelijk HET ree in hun vizier. Hier wordt het probleem van het lidwoord: de of het opeens duidelijk.

De fiep of lokfluit. Foto Hans de Visser

Wat blijkt... in geschreven of gesproken taal mag de ree of het ree beiden gebruikt worden. Het blijkt, dat natuurliefhebbers vaker de ree gebruiken en jagers vaker het ree voorstaan. Met de keuze van een van deze twee lidwoorden is het gelijk duidelijk uit welke hoek de zender voortkomt: de natuurbescherming of het faunabeheer.

Zoals ik begon is het aan u, of dit artikel enige inhoud en stijl heeft. Ik heb er zelf in ieder geval lol aan beleefd en via deze werkvorm, het schrijven van een artikel, is mijn kennis weer op peil. Wellicht bij u ook, als u het einde heeft gehaald. Ik mag dit hopen, zodat deze communicatieve tekst nog ergens toe geleid heeft.

Dan rest mij nog één tip, mocht u meer visueel ingesteld zijn. Via de bekende zoekmachines op internet is met trefwoorden als: fiepende ree, blaffende ree, parende ree, vechtende reebokken, ree bronst, wildspiegels, e.d. bovenstaande, beschreven communicatie ook te zien en te horen.

Bronvermelding:

Vereniging Het Ree/ www.hetree.nl
Natuurmonumenten; Ree/ www.natuurmonumenten.nl
Onze natuur/ www.onzenatuur.be
Wikipedia; Ree(dier)/ [nl.wikipedia.org/wiki/Ree_\(dier\)](http://nl.wikipedia.org/wiki/Ree_(dier))
Wikipedia; wildspiegel/ nl.wikipedia.org/wiki/Wildspiegel
Van Dale woordenboek; ree/ www.vandale.nl

Reegeit met kalf. Foto Jan de Roon